

25.8.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Asia: Lausuntopyyntö ehdotuksesta eräksi valtioneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksiksi liittyen perusopetuksen jälkeisten koulutusten haku- ja valintaperusteisiin

Viite: Lausuntopyyntönne diaarinumero: VN/9573/2021

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksista koskien eräitä valtioneuvoston sekä opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksia liittyen perusopetuksen jälkeisten koulutusten haku- ja valintaperusteisiin.

OAJ:n lausunto valtioneuvoston asetuksesta perusopetuksen jälkeisen koulutuksen valtakunnallisesta hakumenettelystä

OAJ näkee asetuksen päivittämisen olevan tarpeellinen oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien muutosten tultua voimaan. Luonnoksessa olevat muutosehdotukset selkeyttävät asetusta ja pääsääntöisesti ovat OAJ:n mukaan kannatettavia.

9 §:ssä Hakutoiveet kohtaan tulee kuitenkin selkeämmin kirjata, että hakutoiveita voi esittää 1–7, mutta hakijan ei ole pakko esittää seitsemää toivetta, ellei niin halua.

OAJ:n lausunto Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksesta opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta

OAJ näkee asetuksen päivittämisen olevan tarpeellinen oppivelvollisuuslain ja siihen liittyvien muutosten tultua voimaan. Luonnoksessa olevat muutosehdotukset selkeyttävät asetusta ja pääsääntöisesti ovat OAJ:n mukaan kannatettavia.

Asetuksen 1 §:ään ehdotetaan uutta momenttia 3, joka myös OAJ:n mukaan selkeyttää asetuksen soveltamisalan rajaamista. Asetusta momentin 3 mukaan ei sovelleta hakijan hakeutuessa vaativan erityisen tuen tehtävän perusteella järjestettävään ammatilliseen perustutkintokoulutukseen.

Asetuksen 2 §:n muutokset ovat lakitekniisiä, joten OAJ puoltaa muutoksia.

Asetuksen 3 §:stä on poistettu lause koskien lukion oppimäärän suorittaneiden hakijoiden ohjetta todistuksen käyttämisestä hakeutumisessa. Koska valtakunnallinen hakumenettely profiloituu asetuksen myötä vain perusopetuksen oppimäärän suorittaneisiin ja lukion suorittaneet hakijat ohjataan kokonaan jatkuvan haun piiriin, on lause myös OAJ:n näkökulmasta tarpeellista poistaa.

25.8.2021

Asetuksen 4 §:n 2 momentin 1 kohdan b alakohdan muuttaminen on myös OAJ:n mielestä aiheellista uuden tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen korvatussa 1.8.2022 alkaen nykyiset VALMA ja LUVA-koulutukset. Siirtymäsäännös on tarpeellinen, jos asetus tulee voimaan jo 1.1.2022. Pykälän 2. momentin 4. kohdan (työkokemuspisteet) kumoaminen on perusteltua, koska valtakunnallinen hakumenettely kohdistuu jatkossa juuri perusopetuksen oppimäärän suorittaneisiin ja TUVA- sekä vapaan sivistystyön koulutuksen suorittaneisiin hakijoihin.

OAJ kannattaa muutoksia pykäliin 6 ja 7. Asetuksen 6 §:n otsikon muuttaminen koskemaan kaikkia suoritettuja opintoja, pykälässä 6 olevat viittaukset pykälään 4 sekä pykälän 7 (valintapisteet muista opinnoista) kumoaminen tiivistävät asetuksen tekstiä ja poistavat tarpeetonta toistoa.

Asetuksen 10 §:n (valintapisteet työkokemuksesta) kumoaminen tukee 4 §:n 2. momentin 4. kohdan kumoamista, joten OAJ:n mukaan on myös tarpeellinen.

OAJ kannattaa luvun 3 (Lukion oppimäärän suorittaneiden opiskelijaksi ottaminen) kumoamista. Valtakunnallisen hakumenettelyn profiloituessa juuri perusopetuksen oppimäärän suorittaneiden hakukanavaksi, ei lukua tarvita. Muutos on tervetullut, koska aiemmin toisen asteen tutkinnon suorittaneet olivat eriarvoisessa asemassa valtakunnallisessa hakumenettelyssä. Lukion oppimäärän suorittaneet olivat kelpoisia hakemaan mutta ammatillisen perustutkinnon suorittaneet eivät. Nyt kaikki II-asteen tutkinnon suorittaneet voivat hakea jatkuvassa haussa, joka onkin tullut merkittäväksi hakeutumisen kanavaksi ammatilliseen koulutukseen.

Asetuksen 20 §:ssä mainittu harkintaan perustuvan valinnan enimmäisprosenttimäärää (30 %) tulisi tarkastella uudelleen, kun yksilöllistetyn oppimäärän suorittaneet hakijat siirtyvät harkintaan perustuvaan valinnan piiriin. Pääsääntöisesti 30 % on sopiva määrä, mutta joillekin vähemmän vetovoimaisille aloille tulee normaalia enemmän hakijoita, joiden todistukset eivät ole vertailukelpoisia, mutta hakijat soveltuisivat alalle ja mahdollisesti valmistuttuaan paikkaisivat noiden alojen ennustettua työvoimapulaa. OAJ esittää, että harkintaan perustuvan valinnan enimmäisprosenttimäärää tarkasteltaisiin tässä prosessissa uudelleen tai annettaisiin se täysin koulutuksen järjestäjän harkittavaksi. 20 a§:n maininta oppimisvalmiuksia mittaavan kokeen mahdollisuudesta on hyvä lisäys harkintaan perustuvan valinnan tueksi.

Perusopetuksen yksilöllistetty oppimäärä ja yhteishakumenettely

Asetuksen 19 §:ssä harkintaan perustuvan valinta muuttuisi niin, että hakija, jolla on yksilöllistetty arvosana perusopetuksen päättötodistuksessa sekä matematiikan että äidinkielen osalta ohjautuisi suoraan harkinnanvaraiseen valintaan. Tämä on tarpeellinen ja kauan odotettu muutos, mutta OAJ:n mielestä ei riittävä.

25.8.2021

Arvioinnin yhdenvertaisuuteen ja vähimmäisosaamisen kriteereihin on perusopetuksessa jo toteutettu oikean suuntaisia tarkennuksia. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tarkennusten voidaan olettaa vähentävän oppimäärien yksilöllistämisiä perusopetuksessa tai ainakin selkeyttävän yksilöllistämisen periaatteita karsien aiheettomia yksilöllistämisiä. Näin ollen yksilöllistetty oppimäärä jatkossa indikoi selkeästi ”merkittävää alempaa oppiaineessa saavutettua osaamista”.

Käytännössä perusopetuksen oppiaineen yksilöllistäminen toteutetaan vasta tilanteessa, jossa oppilas ei savuta arvosanan 5 tasoa yksilöllisten tukitoimien avulla. Näin ollen yksilöllistetyn oppimäärän opiskelleen oppilaan osaaminen on korkeintaan 5 tasoa ja tosiasiallisesti alhaisempi kuin 5 taso, vaikka yksilöllistetty suoritus on hyväksytty.

Esityksen mukaan yhteishaussa matematiikan ja äidinkielen yksilöllistetyt oppimäärät opiskelleet opiskelijat otettaisi opiskelijaksi harkintaan perustuvan valinnan kautta yhteisvalinnan asemesta. OAJ pitää ehdotettua menettelyä riittämättömänä ratkaisuna opiskelijavalintaa koskevaan arvosanojen vertailtavuusongelmaan. Esitetty ratkaisu ei korjaa riittävällä tavalla ns. tähtimerkinnän saaneiden oppilaiden arvosanojen vertailtavuusongelmaa, jos menettely toteutetaan vain tilanteessa, jossa opiskelijalla on yksilöllistetty sekä äidinkielen että matematiikan oppimäärä.

OAJ pitää välttämättömänä, että esitystä muutetaan siten, että perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän päättöarvioinnin arvosana, joka on merkitty erillisellä tähtimerkinnällä yksilöllistetyn oppimäärän lisätietona, rinnastuu yhteishakumenettelyssä käytetyssä järjestelmässä arvosanaan 5. Menettely vahvistaisi yhteishakumenettelyn yhdenvertaisuutta.

Oppimäärän yksilöllistämistä on tarkasteltava laajempana kokonaisuutena suhteessa perusopetuslakiin, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, oppimisen tuen kokonaisuuteen ja tämän jälkeen toisen asteen koulutukseen sekä siihen liittyvään hakumenettelyyn asetuksineen.

OAJ pitää muistiossa mainittua periaatetta tärkeänä siitä, että harkintaan perustuva valinta ei ole tarkoitettu opiskelijoita karsivaksi tai leimaavaksi, vaan sen tarkoitus on turvata yhdenvertaisuus yhteishaun opiskelijavalinnassa ja mahdollistaa opiskelijan opinnoissa tosiasiallisesti menestymisen arviointi. Tämä edesauttaa opiskelijan ohjaamista tälle parhaiten sopivaan koulutukseen ja oppimisvaikeuksien tunnistamista ajoissa tukitoimenpiteiden suunnittelua silmällä pitäen.

25.8.2021

OAJ:n lausunto asetusluonnoksesta opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa.

OAJ pitää asetuksen päivittämistä tarpeellisena vastaamaan opiskelijavalinnan käytännössä vakiintuneita periaatteita sekä tarkennusta vaativia kohtia koskien. Asetuksen päivittäminen on perusteltua oppivelvollisuuden laajentamisen muuttaessa velvoitetta toiselle asteen koulutukseen hakeutumisesta. Lukiokoulutukseen haetaan ja hakeudutaan pääsääntöisesti yhteishaun kautta. Yhteismitalliset, hakumenettelyä koskevat säädökset selkeyttävät käytäntöä sekä helpottavat toisen asteen koulutukseen hakeutuvien opinto-ohjausta perusopetuksessa ja tutkintoon valmentavassa koulutuksessa.

Asetuksen 4 §:ään ehdotetaan uutta säännöstä alimman keskiarvorajan asettamisesta. Koulutuksen järjestäjät ovat vakiintuneesti asettaneet halutessaan keskiarvorajan alimman hyväksyttävän keskiarvorajan osalta. OAJ kannattaa asian selkeyttämistä esitetyllä säädöksellä keskiarvorajan asettamisesta, ja että koulutuksenjärjestäjä voi tiedottaa hakijoita edellisen vuoden yhteishaussa olleesta keskiarvorajasta.

OAJ kannattaa asetuksen 5 §:ään esitettyjä tarkennuksia harkintaan perustuvassa valinnassa koskien viittausta lukiolain 21 §:ään liittyen perusopetusta vastaavan oppimäärän suorittamiseen, ulkomailla suoritettuihin opintoihin tai opiskelijan riittäviin edellytyksiin opinnoissa suoriutumiseen. Huomiot yksilöllistetyn oppimäärän arvosanan käytöstä yhteishaussa ovat lausunnon lopussa.

Asetuksen 6 §:ssä esitetty pääsy- tai sovelluskokeen harkinnanvarainen järjestäminen edelleen koulutuksen järjestäjän päätöksen mukaan on kannatettava. OAJ huomauttaa kuitenkin, että käytetystä pääsykoemenettelystä riippuen kaikkien koulutukseen hakevien opiskelijoiden velvoittaminen kokeeseen voi aiheuttaa tarpeetonta lisätyötä pääsy- tai soveltuvuuskoejärjestävälle oppilaitokselle, jos opiskelijat olisivat valittavissa pääosin perusopetuksen päättöarvioinnin perusteella tai muilla osaamisperusteisuuteen perustuvilla näytöillä, esimerkiksi taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän suorittamisesta saadun todistuksen perusteella. Todistusperusteista hakumenettelyä (taiten perusopetus) olisi näin mahdollista toteuttaa pedagogisesti koulutuetun opetushenkilöstön toteutettaman arvioinnin ja antaman, Opetushallituksen päättämien taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteiden 2017 mukaisesti toteutetun arvioinnin perusteella. Vastaava säädös ammatillisen koulutuksen osalta johti tilanteeseen, jossa jotkut koulutuksen järjestäjät luopuivat soveltuvuuskokeen käytöstä, sillä kaikkien opiskelijoiden soveltuvuuden arviointi vaatisi merkittäviä aika- ja henkilöresursseja, vaikka opiskelijat olisivat pääosin valittavissa muilla näytöillä. Näyttöjen puuttuessa olisi soveltuvuuskoe kuitenkin perusteltu.

OAJ kannattaa 7 §:n mukaista säädöstä koulutuksen järjestäjän päätösvaltaa oppiaineiden painottamisessa otettaessa opiskelijoita koulutukseen, jossa

25.8.2021

painotetaan tiettyjä oppiaineita ja että koulutuksen järjestäjä voi edelleen huomioida myös muun koulutuksen, harrastuneisuuden tai lisänäytöt.

OAJ kannattaa esitettyä muotoilua ja tarkennusta 8 §:ssä koskien valintapisteitä pääsy- ja soveltuvuuskokeiden sekä todistuspisteiden osalta. Tarkennuksen perusteella henkilö voitaisi valita koulutukseen, vaikka hakija saisi pääsy- tai soveltuvuuskokeen tai lisänäytön perusteella 0 pistettä, mutta hänen todistuspisteensä riittäisivät opiskelijaksi valintaan.

OAJ kannattaa 9 §:ssä esitettyä koulutuksen järjestäjän mahdollisuutta selvittää hakijoiden opetuskielen riittävää hallintaa IB-tutkintoon johtavaan koulutukseen haettaessa sekä tarkennusta, jonka mukaan hakijaa ei valittaisi koulutuksen riittävän kielitaidon puuttuessa.

Perusopetuksen yksilöllistetty oppimäärä ja yhteishakumenettely

OAJ suhtautuu kriittisesti 5 §:ssä ehdotettuun perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän päättöarvioinnin arvosanojen käyttömenettelyyn yhteishaussa ja harkinnan varaisessa hakumenettelyssä. OAJ edellyttää, että perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän suorittaneiden oppilaiden arvioinnin vertailtavuuden ongelmallisuus korjataan yhteishakumenettelyä ja opiskelijaksi ottamista toiselle asteelle koskevilla säädöksillä.

Varsinkin suurissa kaupungeissa lukiokoulutukseen valittavat opiskelijat valitaan keskiarvoihin perustuen usein hyvinkin pienellä marginaalilla. Siksi perusopetuksen arvioinnin yhdenvertaisuuteen ja vertailukelpoisuuteen on kiinnitettävä huomioita yhdenkin arvosanan vaikuttaessa opiskelijaksi ottamiseen. Asetusmuistiossa todetaan selkeästi, että ”tosiasiassa yksilöllistetty arvosana kuvaa merkittävästi alempaa oppiaineessa saavutettua osaamista.”

Arvioinnin yhdenvertaisuuteen ja vähimmäisosaamisen kriteereihin on perusopetuksessa jo toteutettu oikean suuntaisia tarkennuksia. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tarkennusten voidaan olettaa vähentävän oppimäärien yksilöllistämisiä perusopetuksessa tai ainakin selkeyttävän yksilöllistämisen periaatteita karsien aiheettomia yksilöllistämisiä. Näin ollen yksilöllistetty oppimäärä indikoi selkeästi ”merkittävää alempaa oppiaineessa saavutettua osaamista”.

Käytännössä perusopetuksen oppiaineen yksilöllistäminen toteutetaan vasta tilanteessa, jossa oppilas ei savuta arvosanan 5 tasoa yksilöllisten tukitoimien avullakaan. Näin ollen yksilöllistetyn oppimäärän opiskelleen oppilaan osaaminen on korkeintaan arvosanan 5 tasoa ja tosiasiallisesti alhaisempi kuin 5 taso, vaikka yksilöllistetty suoritus on hyväksytty.

25.8.2021

Esityksen mukaan yhteishaussa matematiikan ja äidinkielen yksilöllistetyt oppimäärät opiskelleet opiskelijat otettaisi opiskelijaksi harkintaan perustuvan valinnan kautta yhteisvalinnan asemesta. OAJ pitää ehdotettua menettelyä riittämättömänä ratkaisuna opiskelijavalintaa koskevaan arvosanojen vertailtavuusongelmaan. Esitetty ratkaisu ei korjaa riittävällä tavalla ns. tähtimerkinnän saaneiden oppilaiden arvosanojen vertailtavuusongelmaa, jos menettely toteutetaan vain tilanteessa, jossa opiskelijalla on yksilöllistetty sekä äidinkielen että matematiikan oppimäärä.

OAJ pitää välttämättömänä, että esitystä muutetaan siten, että perusopetuksen yksilöllistetyn oppimäärän päättöarvioinnin arvosana, joka on merkitty erillisellä tähtimerkinnällä yksilöllistetyn oppimäärän lisätietona, rinnastuu yhteishakumenettelyssä käytetyssä järjestelmässä arvosanaan 5. Menettely vahvistaisi yhteishakumenettelyn yhdenvertaisuutta.

Oppimäärän yksilöllistämistä on tarkasteltava laajempänä kokonaisuutena suhteessa perusopetuslakiin, perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin, oppimisen tuen kokonaisuuteen ja tämän jälkeen toisen asteen koulutukseen sekä siihen liittyvään hakumenettelyyn asetuksineen.

OAJ pitää muistiossa mainittua periaatetta tärkeänä siitä, että harkintaan perustuva valinta ei ole tarkoitettu opiskelijoita karsivaksi tai leimaavaksi, vaan sen tarkoitus on turvata yhdenvertaisuus yhteishaun opiskelijavalinnassa ja mahdollistaa opiskelijan opinnoissa tosiasiallisesti menestymisen arviointi. Tämä edesauttaa opiskelijan ohjaamista tälle parhaiten sopivaan koulutukseen ja oppimisvaikeuksien tunnistamista ajoissa tukitoimenpiteiden suunnittelua silmällä pitäen.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Tuomo Laakso
erityisasiantuntija